

JAUSTUKŲ RAIŠKA JAUSTUKAIS MOKINIŲ KALBOJE

S a n t r a u k a

Tyrimų, kaip jaustukai funkcionuoja dabartinėje lietuvių kalboje, kokių esama pokyčių ir naujovių, šiuolaikinėje lietuvių kalbotyroje beveik nėra. Tam ypač tinka mokinių kalba, kurioje galima rasti įvairių kalbos naujovių ar pokyčių užuomazgų.

Straipsnyje pateikiami mokinių apklausos, kurios vienu iš klausimų buvo siekiama iširti, kokius jaustukus mokiniai vartoja įvairiomis situacijomis, rezultatai. Apklausa atlikta 2015 metų rugsėji interneto apklausų svetainėje apklausa.lt. Mokiniai buvo prašomi įvardyti, kokiais jaustukais išreiškia savo jausmus nurodytose situacijose, kai yra tarp draugų ir su jais bendrauja. Buvo pateiktos konkrečios, mokinių kasdieniam gyvenimui artimos situacijos, kurios atitinka penkias pagrindines emocijas, t. y. pyktį, baimę, džiaugsmą, pasibjaurėjimą ir nuostabą. Šiuo klausimu norėta iširti, ar mokiniai suvokia, kas yra jaustukai, taip pat išsiaiškinti, kokius jaustukus vartoja dažniausiai. Buvo iškelta hipotezė, kad vartosenoje stipriai konkuruoja lietuviški ir angliški jaustukai ar net pastarieji ima viršų.

Išnagrinėjus mokinių atsakymus, išryškėjo kelios tendencijos:

1. Privačiojoje mokinių kalboje lietuviški ir angliški jaustukai ryškiai konkuruoja.
2. Iš lietuviškų jaustukų dažniausiai vartojami įvairūs pirminiai (neišvestiniai) jaustukai.
3. Mokiniai linkę tais pačiais jaustukais reikšti gana skirtingas emocijas – nuo pykčio iki džiaugsmo.
4. Nuostabai, pasibjaurėjimui ir išgąsčiui reikšti dažniausiai vartojami lietuviški jaustukai, o pykčiui ir džiaugsmui reikšti gausiai vartojami tiek lietuviški, tiek nelietuviški jaustukai. Vis dėlto, reikšdami džiaugsmą, mokiniai vartoja daugiau ir įvairesnių nelietuviškų jaustukų, todėl galima teigti, kad šios situacijos raiška yra angliškausia.

ESMINIAI ŽODŽIAI: jaustukai, mokinių kalba, skoliniai, keiksmožodžiai.

AGNĖ ALEKSAITĖ
Lietuvių kalbos institutas
Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
agne.aleksaite@lki.lt